

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

..... τεύχος 23 ————— IV- 2002

Με τα κείμενα τα σχετικά με την αναγκαιότητα της άμεσης απαλλοτρίωσης των μέσων παραγωγής και συντήρησης, αλλά και της συνεκτικής σύνδεσης του κομμουνισμού με τον αναρχισμό, ο Κροπότκιν προσπάθησε να βγάλει το αντιεξουσιαστικό (όπως λεγόταν τότε το μετέπειτα αναρχικό) κίνημα από το αδιέξοδο του μπακουνικού κολλεκτιβισμού. Η αρχή αυτής της προσπάθειας έγινε από τον Καφιέρο και τους συντρόφους του σε ιταλικές αντιεξουσιαστικές ομάδες, αλλά και από άλλες ομάδες αναρχοκομμουνιστών στην περιοχή Ζιρά. Χάρη στα άρθρα και του Κροπότκιν από το 1880, τα επόμενα 20 χρόνια, ο αναρχοκομμουνισμός έγινε η μαζικότερη τάση του αναρχικού κινήματος. Όμως, ένα κείμενο του μπακουνιστή Τζέημς Γκιγιώμ, το 1876, που προσπάθησε να συμβιβάσει τον κολλεκτιβισμό με τον κομμουνισμό —με τον πρώτο να αποτελεί "ρεαλιστικό" μεταβατικό στάδιο πριν την πλήρη εφαρμογή του δεύτερου— έγινε το "ευαγγέλιο" των αναρχοσυνδικαλιστών και των "ρεαλιστών" αναρχοκομμουνιστών (π.χ. Μαλατέστα, Μπέργκμαν, Μάχνο), οι οποίοι, από το γύρισμα του αιώνα κι ύστερα, αποτέλεσαν τη μαζικότερη τάση του αναρχικού κινήματος. Αυτή όμως την τάση, που καταδίκασε τον αναρχισμό σε υπερασπιστή ενός "αυτοδιευθυνόμενου εργατικού" καπιταλισμού (συγκρίνετε την κολλεκτιβιστική ισπανική επανάσταση με τα αναρχοκομμουνιστικά μανιφέστα και τις πρακτικές του μεξικανικού αναρχοκομμουνιστικού κινήματος και του Ρ. Φ. Μαχόν) δε μπορούμε να την εξετάσουμε εδώ.

Δεν είναι τυχαίο ότι αρχικά ο Καφιέρο ήταν ενταγμένος στην εξουσιαστική (μαρξιστική) τάση της Α' Διεθνούς. Αντιλαμβανόμενος την αξία της σκέψης του Μαρξ σχετικά με την οξυδερκή κριτική του στον καπιταλισμό, αλλά και το ρεφορμισμό του σχετικά με τον ειρηνικό (κοινοβουλευτικό) σταδιακό δρόμο μετάβασης στον κομμουνισμό και την αναρχία, στρατηγική που ο Μαρξ θεωρούσε δεδομένη για τις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες της Ευρώπης, ο Καφιέρο εντάχθηκε στο αντιεξουσιαστικό κίνημα σε μια προσπάθεια να συνδυάσει το **επαναστατικό στοιχείο** του εξουσιαστικού κινήματος (τον κομμουνισμό) και του αντιεξουσιαστικού (την επανάσταση ενάντια σε κάθε εξουσία πριν, στη διάρκεια και μετά την επανάσταση).

Υποστηρίζοντας χωρίς κανένα "ρεαλιστικό" ενδοιασμό την άμεση εφαρμογή, με την απαλλοτρίωση, της κομμουνιστικής αρχής **"από τον καθένα ανάλογα με τις δυνατότητές του, στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του"**, ο Κροπότκιν, όχι μόνον ακύρωσε και κατέστησε α-νόητο κάθε επιχείρημα υπέρ της ύπαρξης **ρεφορμιστικών** σταδίων πριν την πλήρη εφαρμογή της κομμουνιστικής αρχής, αλλά και κατέδειξε, με την παραδειγματική περιγραφή του, την τεράστια σημασία που έχει για την επανάσταση η διάσταση κομμουνισμού που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει πολλές πλευρές της **αλληλεγγύου συλλογικής δράσης** των εργαζομένων στον αγώνα τους κατά της εξουσίας και του καπιταλισμού.

Με τον τρόπο του, ο Κροπότκιν φάνερωνε **ένα κομμουνιστικό συνεχές** ανάμεσα στην προεπαναστατική, επαναστατική και μετεπαναστατική περίοδο, που αποτελούσε την καλύτερη υπεράσπιση της κομμουνιστικής επανάστασης. Επίσης, ο Κροπότκιν ακύρωνε έτσι και καθιστούσε α-νόητο κάθε επιχείρημα υπέρ της αναγκαιότητας ύπαρξης **"επαναστατικών πρωτοποριών"**, οι οποίες **υποτίθεται** ότι γνωρίζουν την κατάλληλη ώρα για το πέρασμα από το ένα στάδιο στο άλλο, και κάθε επιχείρημα υπέρ της δικτατορίας του προλεταριάτου, η οποία **υποτίθεται** ότι θα προφύλασσε την επανάσταση μέχρι να δημιουργήσουν οι **"πρωτοπόροι συνειδητοί επαναστάτες"** τις προϋποθέσεις για τον κομμουνισμό. Με τον τρόπο του, άρα, ο Κροπότκιν κατέστησε α-νόητο και το κενό που **υποτίθεται** ότι υπάρχει στη σκέψη του ανάμεσα στη σφοδρή κριτική του στο **"τώρα"** του καπιταλισμού και στην περιγραφή του μιας αναρχοκομμουνιστικής κοινωνίας. Και αυτός ο τρόπος του συνίσταται στην προσπάθειά του να δείξει ότι η επανάσταση προσεγγίζεται, νικά και οικοδομείται ως κομμουνιστική κοινωνική σχέση μέσω της **καλλιέργειας**, από τους ίδιους τους εργαζόμενους, της κομμουνιστικής διάστασης της ίδιας της δραστηριότητάς τους, η οποία, μέσω της επανάστασης, θα καλλιεργείται πια ολόπλευρα.

(Λόγος που εκφώνησε ο Π. Κροπότκιν σε μια συζήτηση της Ομάδας FREEDOM, στις 15 Μαρτίου 1888.)

Τα διδάγματα του Προυντόν χρησιμοποιήθηκαν από μερικούς αγγλόφωνους αναρχικούς ως βάση για έναν ατομικιστικό αναρχισμό. Ο Προυντόν είναι αναμφίβολα ένας από τους μεγαλύτερους συγγραφείς που έχουν ποτέ ασχοληθεί με οικονομικά ζητήματα και για εκείνον που δε δίνει σημασία στις διαλεκτικές του μεθόδους και ενδιαφέρεται περισσότερο για τις ιδέες παρά για τις μεθόδους μέσω των οποίων αυτές διατυπώνονται, ο Προυντόν αποτελεί έναν από τους πιο υπαινικτικούς — ίσως ο υπαινικτικότερος — μεταξύ των συγγραφέων εκείνων που οδηγούν τους ανθρώπους να σκέφτονται για τον εαυτό τους. Με τα έργα του κάλυψε όλο σχεδόν το πεδίο της ανθρώπινης δραστηριότητας: οικονομικής, πολιτικής, καλλιτεχνικής, πολεμικής και με κάθε ζήτημα που ασχολήθηκε, το έκανε με τον πιο υπαινικτικό τρόπο.

Στην κριτική του είναι εξαιρετικός, στην οικοδόμηση της σκέψης του αδύναμος. Και όταν το 1848 οδηγήθηκε αναγκαστικά από τη σφαίρα της σκέψης σε αυτήν της δράσης, πιεζόμενος από τους φίλους του (όπως γράφει) "να συντάξει παράγραφο με παράγραφο το πρόγραμμα μιας επανάστασης με νόμους και διατάγματα", ολοφάνερα απέτυχε οικτρά. Οι επαναστάσεις δε γίνονται με διατάγματα, πόσο μάλλον μια αναρχική επανάσταση.

Όπως και στην περίπτωση τόσων πολλών άλλων γεννημένων στοχαστών — Λασάλ, Λουί Μπλαν, Γγκύστ Κοντ —, υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του Προυντόν ως φιλόσοφου και του Προυντόν ως πρακτικού πολιτικού. Το σχέδιό του περί Αμοιβαίας Πίστωσης ήταν ένας προφανής συμβιβασμός ανάμεσα στα συμφέροντα της αστικής τάξης και αυτά της εργατικής τάξης. Ακόμη, φαίνεται πιθανόν να μην πίστευε ο ίδιος σε κάτι τέτοιο και ότι ήλπιζε απλώς πως αυτό θα μπορούσε να παρακινήσει τους εργάτες να ενεργούν για λογαριασμό τους.

Το 1869, ένας μεγάλος αριθμός γάλλων, μελών της Διεθνούς Ένωσης Εργαζομένων, ήσαν προυντονικοί. Ο αστός, τώρα, γερουσιαστής Τολαίν και ο Φρίμπουργ, αντιπρόσωπος των Γάλλων Σοσιαλιστών στα πρώτα χρόνια της Διεθνούς, ήσαν προυντονικοί μπουτουαλιστές. Όμως μετά την Κομμούνα ο μπουτουαλισμός ουσιαστικά εξαφανίζεται από τους κόλπους των γάλλων εργαζομένων.

Ο νεότερος Ατομικισμός, τον οποίο εισήγαγε ο Χέρμπερτ Σπένσερ, είναι, όπως κι η κριτική θεωρία του Προυντόν, ένα πανίσχυρο κατηγορητήριο κατά των κινδύνων και των λαθών της κυβέρνησης, αλλά η πρακτική του λύση για το κοινωνικό πρόβλημα είναι αξιοθρήνητη — τόσο αξιοθρήνητη, ώστε μας κάνει να αναρωτηθούμε αν όλα αυτά τα λόγια περί "Μη καταναγκασμού" δεν είναι παρά μια δικαιολογία για υποστήριξη της γαιοκτημονικής και καπιταλιστικής κυριαρχίας.

Στρεφόμενοι τώρα στον Κομμουνισμό, βλέπουμε ότι σαράντα χρόνια πριν, την χρονική περίοδο μέχρι και το 1848, η θεωρία διατυπωνόταν με τέτοιο τρόπο, ώστε εξηγεί πλήρως τη δυσπιστία του Προυντόν σχετικά με τις επιπτώσεις του στην [πολιτική] ελευθερία. Η παλαιά ιδέα περί Κομμουνισμού ήταν η ιδέα περί μοναστικών κοινοτήτων υπό των άτεγκτων κανόνων που επέβαλλαν οι γεροντότεροι ή οι άνθρωποι με επιστημονική κατάρτιση, με τους κληρικούς να διοικούν. Τα τελευταία ίχνη [πολιτικής] ελευθερίας και ατομικής ενεργητικότητας θα καταστρέφονταν αν η ανθρωπότητα αναγκαζόταν ποτέ να διαβεί μες από έναν τέτοιο κομμουνισμό, ιδιαίτερα υπό τη διακυβέρνηση σοφών. (*) Αυτή όμως η παλαιά ιδέα εξέλιπε πλήρως μπροστά στην πρακτική εμπειρία του επαναστατικού κινήματος.

Η Κομμούνα έδειξε στους ανθρώπους πώς μπορεί να διαλυθεί εντός εικοσιτετραώρου μια φαινομενικά πανίσχυρη κυβέρνηση. Και μολονότι ο εχθρός προ των πυλών απέτρεψε την επέκταση της επανάστασης του Παρισιού, οι παρισίνοι εργάτες επέδειξαν αρκετή πρωτοβουλία στην κοινωνική αναδιοργάνωση, αποτυπώνοντας έτσι την τεράστια πρόοδο των ιδεών τους από το 1848 κι ύστερα.

Στα τελευταία δεκαεπτά χρόνια αυτή η πρόοδος επιταχύνθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η ιδέα περί απαλλοτρίωσης, περί παραγωγών που θέτουν υπό την κατοχή τους τα μέσα παραγωγής, εισχώρησε βαθιά στην καρδιά των ανθρώπων ολόκληρης της Ευρώπης, και επίσης, τα τελευταία έξη ή επτά χρόνια, στην καρδιά των άγγλων. Ένα νέο 1848 θα βρει την Ευρώπη σε συνθήκες τέτοιες, που θα είναι εντελώς διαφορετικές απ' αυτές που υπήρχαν

* (σ.τ.Κροπότκιν) Ο Μπακούνιν, στο **Θεός και Κράτος**, έχει θαυμάσιες σελίδες περί αυτού του είδους διακυβέρνησης, η οποία θα ήταν χειρότερη από τη σημερινή.

τότε που έγραφε ο Πруντόν. Κι αυτές οι νέες νοοτροπίες πρέπει να ληφθούν υπόψιν.

Σαραντά χρόνια πριν, όταν οι παρισινοί εργάτες ανέτρεψαν την Κυβέρνηση, απαίτησαν δειλά το καθολικό δικαίωμα ψήφου ως μέσον για την επίτευξη κοινωνικών μεταρρυθμίσεων. Ζήτησαν δειλά από το Κράτος να συμβάλει στη συγκρότηση ενώσεων παραγωγών, σε Κομμουνιστικούς πειραματισμούς.

Δεκαεπτά χρόνια πριν, όταν οι παρισινοί εργάτες ανακήρυξαν την Κομμούνα, απαίτησαν την αυτονομία της Κομμούνας ως μέσον που επιτρέπει κοινωνικές μεταρρυθμίσεις στην αυτόνομη πόλη. Όμως δεν ήσαν καθόλου σίγουροι για το είδος των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων. Ο όρος απαλλοτρίωση τους τρόμαζε. Ο σεβασμός τους στην αστική [ατομική] ιδιοκτησία ήταν μεγάλος, ιδιαίτερα στους κύκλους των Μουτουαλιστών. Και είδαμε έτσι τους εκλεγμένους στο Συμβούλιο της Κομμούνας ηγέτες τους να συζητούν για τέτοιου είδους ζητήματα, όπως τον διαχωρισμό Εκκλησίας και Κράτους, την αυτονομία της κομμούνας, και τα μειωμένα ενοίκια των κατοικιών.

Εντελώς διαφορετική νοοτροπία θα είχαν οι άνθρωποι αν ανακήρυτταν αύριο την Κομμούνα σε μερικές πόλεις της Γαλλίας. Ο σεβασμός στην αστική ιδιοκτησία εξαφανίστηκε απ' τις γραμμές των εργατών, ακόμη και απ' το χαμηλότερο στρώμα της αστικής τάξης. Η Τράπεζα της Γαλλίας θα θεωρηθεί κτήμα του έθνους· οι κατοικίες, κτήμα όλων όσων κατοικούν σ' αυτές κι όχι των νόμιμων ιδιοκτητών τους· τα καταστήματα τροφίμων, ρουχισμού κ.λ.π., απόθεμα του έθνους κι όχι ιδιοκτησία των λίγων. Και, απ' όσο μπορούμε να κρίνουμε από τις ενδείξεις που ήδη παρατηρήθηκαν στην πρόσφατη επανάσταση που ανακήρυξε την Κομμούνα, οι εργάτες θα θεωρήσουν ότι δεν θα έχουν κατορθώσει τίποτε ώσπου να εφοδιαστεί με τρόφιμα, κατάλληλη κατοικία και ρουχισμό κάθε άνδρας, γυναίκα και παιδί στην πόλη.

Ας εξετάσουμε αυτό το ζήτημα πρακτικά· οι αφαιρέσεις που δεν οδηγούν σε κάποιο πρακτικό συμπέρασμα είναι αξιωματικές. Είναι μεν καλές για να μας προσανατολίζουν, αλλά δεν αξίζουν τίποτε αν δεν καταλήγουν σε κάτι πρακτικό.

Οι εμπειρίες μας σχετικά με τις επιπτώσεις των πολέμων και των υποδεέστερων αναταραχών, του είδους που συνέβησαν προσφάτως στο παγκόσμιο εμπόριο, έδειξαν πόσο εύκολα αποδιοργανώνεται το διεθνές εμπόριο όταν αποδιοργανώνεται οποιοδήποτε τμήμα του. Στη FREEDOM του τελευταίου μηνός αναφέραμε την περίπτωση της αύξησης της δυστυχίας στο Λάνκασαϊρ λόγω του Γαλλο-Τονκικού πολέμου, και την καταστροφική του επίπτωση στην εξαγωγή βαμβακερών της Ινδίας στην Κίνα, και κατά συνέπεια στη ζήτηση της Ινδίας για αγγλικά επεξεργασμένα βαμβακερά προϊόντα.

Η πρώτη λοιπόν επίπτωση κάθε σοβαρής επαναστατικής αναταραχής σε οποιοδήποτε μέρος της Ευρώπης θα είναι η εξασθένηση του εξαγωγικού εμπορίου. Ιδιαίτερα οι εργάτες που απασχολούνται στην κατασκευή ειδών πολυτελείας για τους πλούσιους —και γνωρίζουμε πόσο πολυάριθμοι είναι τώρα— θα χάσουν την εργασία τους. Οι πλούσιοι θα προβούν σε περικοπές εξόδων και θα φύγουν από τις περιοχές που υπάρχουν αναταραχές. Επιπλέον, δεν θα είναι πια διαθέσιμες οι πρώτες ύλες που είναι απαραίτητες για μια τόσο δαπανηρή σφαίρα παραγωγής.

Όμως δε θα εξασθενήσει μόνον η εισαγωγή τέτοιων πρώτων υλών. Νομίζετε ότι οι ρώσοι και οι ινδοί αγρότες, π.χ., θα στείλουν στην Αγγλία σιτάρι που το χρειάζονται για τον εαυτό τους, πουλώντας την τροφή των παιδιών τους για να πληρώσουν τους φόρους; Δεν νομίζετε ότι θα προτιμήσουν να μη πληρώσουν τους φόρους και να κρατήσουν τα αποθέματά τους σε δημητριακά για να μη πεινάσουν την επόμενη άνοιξη; Νομίζετε, επίσης, ότι οι σιδηροδρομικοί υπάλληλοι της Αμερικής θα εξακολουθήσουν να μεταφέρουν σιτηρά από το Ιλινόις δωρεάν, μόνο και μόνο για ν' αυξηθούν τα ενοίκια των γαιών των σιδηροδρομικών εταιριών;

Τα αποθέματα τροφίμων θα μειωθούν, το ίδιο και τα κέρδη από το εξαγωγικό εμπόριο. Σε μια τέτοια κατάσταση οι εργάτες θα υπομένουν καρτερικά τη λιμοκτονία ή θα προσπαθήσουν αντίθετα να αρχίσουν τη μεγάλη κοινωνική αναδιοργάνωση, την οποία σκέπτονται τώρα σε όλη την Ευρώπη;

Το 1848, οι παρισινοί εργάτες έδωσαν τρεις μήνες διορία στους αστούς κυβερνήτες τους για να κάνουν μια νέα αρχή στην οικονομική ζωή, και οι κυβερνώντες άρπαξαν την ευκαιρία που τους δόθηκε λόγω της καθυστέρησης στη συγκρότηση λαϊκού στρατού και όπλισαν την αστική τάξη αφενός, και αποδιοργάνωσαν τους εργάτες αφετέρου, για να συντρίψουν την πρώτη τους απόπειρα εξέγερσης μόλις ολοκληρώθηκε η τρίμηνη προθεσμία. Και όταν οι εργάτες ύψωσαν τον Ιούνιο τη μαύρη τους σημαία με σύνθημα "Ψωμί ή Δουλεία", η αστική τάξη απάντησε στις αξιώσεις τους με σφαίρες. Έτσι, έχοντας απέλπιστε από τη Δημοκρατία και τους Ριζοσπάστες ηγέτες τους, αποδέχθηκαν τη Δεύτερη Αυτοκρατορία λέγοντας: "Ξέρουμε ότι ο Ναπολέων με τις ωραίες υποσχέσεις του είναι παληάνθρωπος, όμως όλοι αυτοί οι Ριζοσπάστες και οι ψευτοσοσιαλιστές δεν είναι καλύ-

τεροι απ' αυτόν."

Έτσι ακριβώς κι η επερχόμενη επανάσταση θα συντριβεί από την απελπισία των εργατών αν δεν είμαστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουμε την κρίση. Προετοιμασμένοι χάρη στην πλήρη αποδοχή του Κομμουνισμού.

Το 1848, ήταν σωστό να επινοεί κανείς τρόπους για τη βαθμιαία εξάλειψη του ενοικίου κατοικίας μέσω της αμοιβαίας πίστωσης. Όμως οι εργάτες της εποχής μας —τουλάχιστον οι γάλλοι εργάτες— δεν αναγνωρίζουν καθόλου το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί των κατοικιών, που προβάλλουν οι σημερινοί τους ιδιοκτήτες. Θα προχωρήσουν σε απαλλοτριώσεις, στις οποίες δε βλέπουν τίποτε το άδικο.

Στις μεγάλες μας πόλεις, π.χ., μπορούν άραγες οι κατοικίες δικαίως να θεωρηθούν ότι ανήκουν, με οποιαδήποτε έννοια, στους σημερινούς ιδιοκτήτες; Η αξία αυτών των κατοικιών δε δημιουργήθηκε από μεμονωμένα άτομα αλλά από την παρουσία ολόκληρης της κοινότητας. Ποιά θα ήταν η αξία του ωραιότερου λονδρέζικου αρχοντικού αν αυτό βρισκόταν στην ερημιά της Σιβηρίας; Δεν θα άξιζε ούτε τα έξοδα για τη θέρμανσή του! Όλοι οι κάτοικοι της πόλης συμβάλλουν στην αξία κάθε μιας κατοικίας, και όλες αυτές οι κατοικίες ανήκουν επομένως, δικαίωτα, σε ολόκληρη την κοινότητα. Μ' αυτόν τον τρόπο σκέπτονται τώρα οι εργάτες.

Η διατήρηση κατοικιών ατομικής ιδιοκτησίας θα καταστεί αδύνατη· άρα, το πρώτο έργο της Επανάστασης θα είναι να μοιράσει τις διαθέσιμες κατοικίες ανάλογα με τις ανάγκες των κατοίκων της πόλης, να εκκενώσει τις τρώγλες και να καταλάβει τις βίλες και τα αρχοντικά. Όμως εξήντα εκλεγμένα άτομα που κάθονται γύρω απ' ένα τραπέζι και αυτοχαρακτηρίζονται Δημοτικό Συμβούλιο δεν μπορούν να χειριστούν το θέμα θεωρητικά. Πρέπει να το χειριστούν οι ίδιοι οι κάτοικοι, που θα συγκεντρώνονται ελεύθερα και θα λύνουν το πρόβλημα εξετάζοντας ξεχωριστά τις κατοικίες κάθε συνοικίας, κάθε δρόμου, προχωρώντας από το απλό στο σύνθετο, από τα μέρη στο όλον· όλοι θα έχουν λόγο επ' αυτού και θα προβάλλουν τις απαιτήσεις τους μαζί με αυτές των συμπολιτών τους· σαν και τους ρώσους αγρότες, που με τον ίδιο τρόπο αναδιανέμουν κατά περιόδους τις κοινοτικές γαίες.

Εξίσου πειστικό θα είναι και το μεγάλο ζήτημα με τα τρόφιμα. Στη διάρκεια των προηγούμενων επαναστατικών περιόδων ο κοινωνικός πλούτος μοιράστηκε από τις αρχές με το σταγονόμετρο και άνισα. Ακόμη και στη διάρκεια της Κομμουνας, που διακήρυξε ότι κανένας από τους υπαλλήλους της δε θα έπαιρνε πάνω από 12 S και 6 D την ημέρα, οι μαχητές της Εθνοφρουράς έπαιρναν μόνον 1 S και 3 D. Όμως στην επόμενη Επανάσταση ακόμη και ένας ίσος μισθός σε χρήμα δε θα έχει θέση. Το ζήτημα σχετικά με τα τρόφιμα θα είναι τόσο πειστικό, όσο και σε μια πολιορκούμενη πόλη, και οι εργάτες θα απαιτήσουν να τεθούν αμέσως τα αποθέματα τροφίμων στη διάθεση όλων για να καταναλώνονται απ' όλους. Οι περισσότερες μεγάλες πόλεις έχουν τρόφιμα για αρκετούς μήνες, αποθηκευμένα σε αποθήκες άμεσης πρόσβασης. Το Παρίσι πολιορκείται για έξη μήνες χωρίς να φθάσει σε σημείο απόλυτης λιμοκτονίας.

Όμως τα αποθέματα τροφίμων δεν μπορούν να τεθούν υπό την κατοχή και τη διαχείριση ενός εκλεγμένου δημοτικού συμβουλίου· πρέπει να διανεμηθούν ανάλογα με τις ανάγκες κάθε οικογένειας από εθελοντές, που βεβαίως θα εγκατασταθούν σε κάθε γειτονιά και σε κάθε δρόμο, για να οργανώσουν τη δίκαιη διανομή υπό το βλέμμα όλων των ενδιαφερομένων· και ένα σύστημα διανομής τροφίμων, οργανωμένο ξανά από τους ίδιους τους ανθρώπους, θα προκύψει απαραίτητως από την επανάσταση.

Το ίδιο σχετικά με τον ρουχισμό. Όταν οι εργάτες δεν θα εργάζονται, και τίποτε καινούριο δε θα μπορεί να κατασκευαστεί, οι άνθρωποι θα πρέπει να βασιστούν στα ήδη αποθηκευμένα, στα καταστήματα, ρούχα για τον εφοδιασμό τους μ' αυτά. Έτσι, από την πρώτη στιγμή θα συντριβεί αναγκαστικά η ιδέα περί ατομικής ιδιοκτησίας και θα εισαχθεί στη καθημερινή ζωή των μαζών ο πρακτικός Κομμουνισμός.

Το ίδιο θα γίνει και με την αναδιοργάνωση της παραγωγής. Η πρώτη, η πιο προφανής ανάγκη, θα είναι η καλλιέργεια του εδάφους για να πάρει η κοινότητα τα προϊόντα που χρειάζεται. Μας λένε ότι σήμερα η γη γύρω από το Λονδίνο μένει ακαλλιέργητη λόγω της μεγάλης ποσότητας αργίλου. Αυτό συμβαίνει αντίθετα λόγω του μεγάλου βάρους των κοινωνικών συνθηκών! Όταν τα σκυλιά είναι ξαπλωμένα στο σανό, τα βόδια πολύ λίγο νοιάζονται για τη σοδειά! Όταν όμως διωχθούν τα σκυλιά, όταν η γη ελευθερωθεί από αυτούς που τη μονοπωλούν και που ζητούν απίστευτα υψηλά ενοίκια, τότε τα χωράφια θα καλλιεργηθούν πολύ γρήγορα με ειλικρινή καλή θέληση από ελεύθερους συνεταιρισμούς εργατών, που με βάση τις ανάγκες του πληθυσμού θα αυξήσουν την παραγωγή για να ικανοποιούνται οι κοινές ανάγκες. Η ανάγκη θα καταστεί σαφέστατα κοινή, και η από κοινού εργασία ο ταχύτερος τρόπος για να την ικανοποιεί.

Το ίδιο και με τη βιομηχανία. Η κατασκευή φέλλας για κάθε λαΐδη του Ουέστ Εντ

και μεταξωτών για τους ρώσους αυλικούς δε θα λάβει νέα ώθηση, αλλά οι ανάγκες των ανθρώπων θα αναγκάσουν τους τεχνίτες αυτούς να συγκροτήσουν μια συνεργατική για να φτιάχνουν ζεστά μάλλινα ρούχα για τους εργάτες, που σήμερα χρησιμοποιούν για στρώμα και για σκεπάσματα δύο εφημερίδες, στη γειτονιά της πλατείας Τραφάλγκαρ.

Αμέσως μόλις εκλείψει ο σεβασμός στην ατομική ιδιοκτησία και οι εργάτες οδηγούνται στον Κομμουνισμό από τις ίδιες τις ανάγκες συντήρησης της ζωής, η παραγωγή πρέπει να γίνει κοινοτική. Οι εργάτες δεν μπορούν να πειστούν πια ότι η τεράστια ιπποδύναμη των ατμομηχανών μας είναι δικαίως ιδιοκτησία αυτών που τις κατέχουν σήμερα. Θα τις θεωρήσουν κοινό κληροδόχημα των περασμένων γενεών και θα τις χρησιμοποιήσουν για την ικανοποίηση των αναγκών της κοινότητας.

Ελεύθεροι εργάτες, σε ελεύθερους αγρούς, με ελεύθερες μηχανές, χρησιμοποιώντας ελεύθερα κάθε δύναμη που παρέχει στον άνθρωπο η επιστήμη, μπορούν με τη μεγαλύτερη άνεση να παρασκευάσουν τα προϊόντα που είναι αναγκαία για όλον τον πληθυσμό της χώρας, ακόμη κι αν η ποσότητά τους θα έπρεπε να διπλασιαστεί σύντομα, και να παράσχουν όλα τα απαραίτητα για μια άνετη ζωή για όλα τα μέλη της κοινότητας.

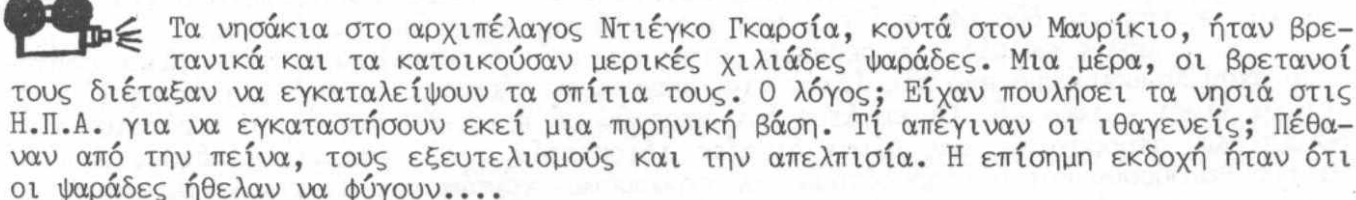
Τα δύο μεγαλύτερα κινήματα του αιώνα μας —για την [πολιτική] Ελευθερία του ατόμου και την κοινωνική συνεργασία όλης της κοινότητας— συνοψίζονται στον Αναρχο-κομμουνισμό.

FREEDOM 19

Απρίλιος 1888

Σημειώσεις

1. Ο **Προυντόν** και ο **Χέρμπερτ Σπένσερ** (1820-1903) ήσαν οι κύριοι εκφραστές στη Γαλλία και την Αγγλία, αντίστοιχα, των ελευθεριακών οικονομικών πριν την εμφάνιση του αναρχικού κινήματος. Ο Προυντόν ήταν ο πρώτος που αυτοχαρακτηρίστηκε Αναρχικός, το 1840* η διαλλακτική του μορφή ελευθεριακού σοσιαλισμού, βασισμένου στην ελεύθερη αμοιβαία ανταλλαγή, ονομαζόταν **Μουτουαλισμός**. Το 1848 επεξεργάστηκε λεπτομερώς και πρότεινε μερικές μεταρρυθμίσεις, ίδρυσε μια βραχύβια λαϊκή τράπεζα βασισμένη στην αμοιβαία ελεύθερη πίστωση, εξέδωσε μια καθημερινή εφημερίδα που άσκησε επιρροή, και εξελέγη βουλευτής.
2. Ο **Φέρντιναντ Λασάλ** (1825-1864) ήταν ο πρωτεργάτης του σοσιαλιστικού κινήματος στη Γερμανία. Ο **Ωγκύστ Κοντ** (1798-1857) ήταν ο ιδρυτής του θετικιστικού κινήματος στη Γαλλία. Οι πρακτικές τους δραστηριότητες ήσαν σε χτυπητή αντίθεση με τις θεωρητικές τους προτάσεις.
3. Ο **Ανρί-Λουί Τολαίν** (1828-1897) και ο **Ερνέστ Εντουάρ Φρίμπουργ** ήσαν γνωστοί γάλλοι πολιτικοί που ακολούθησαν τη γνωστή διαδρομή από την αριστερά στη δεξιά. Και οι δύο ήσαν ενεργά μέλη του γαλλικού τμήματος της Α' Διεθνούς, αλλά αντιτέθηκαν στην Παρισινή Κομμούνα, μετά την οποία ο Τολαίν έγινε γερουσιαστής και ο Φρίμπουργ φαίνεται ότι έγινε χαφιάς της αστυνομίας πριν χαθούν τα ίχνη του.
4. Ο **κίνδυνος του κομμουνισμού**, εγκαθιδρυμένος από μια τάξη επαγγελματιών επαναστατών διανοητών, περιγράφηκε συχνά από τον **Μικαήλ Μπακούνιν** (και κατόπιν από τον **Βάτσλαβ Μακάισκι**), και φανερώθηκε στην πράξη στις μαρξιστικές επαναστάσεις από τη Ρωσία έως την Καμπότζη. Το **Θεός και Κράτος** ήταν ένα τμήμα του ανολοκλήρωτου έργου του Μπακούνιν **Η Κνυτο-Γερμανική Αυτοκρατορία και η Κοινωνική Επανάσταση**, που γράφτηκε το 1871* πρωτοεκδόθηκε μετά τον θάνατό του το 1882. Η πρώτη αγγλική μετάφραση εμφανίστηκε το 1883.
5. Ο γαλλικός πόλεμος ενάντια στο **Τόνκιν** (Βόρειο Βιετνάμ) από το 1873 έως το 1874 και κατόπιν από το 1882 έως το 1885, ήταν ένα κρίσιμο επεισόδιο για την κατάκτηση της Ινδοκίνας, που έκτοτε κυβερνήθηκε από τη Γαλλία μέχρι τη δεκαετία του 1950.
6. Η **μαύρη σημαία**, το παραδοσιακό σύμβολο της πείνας, της φτώχειας και της απελπισίας, υψωνόταν στις λαϊκές εξεγέρσεις στην Ευρώπη σαν σημάδι μη παράδοσης και μη οίκτου, και υιοθετήθηκε από το αναρχικό κίνημα τη δεκαετία του 1880 (αν και ο Κροπότκιν προτιμούσε πάντα την κόκκινη σημαία).
7. Ο **Λουί Ναπολέων** (1808-1873), ανηψιός του Αυτοκράτορα Ναπολέοντα, εξελέγη Πρόεδρος της Γαλλίας το 1848, κατέλαβε πραξικοπηματικά την απόλυτη εξουσία το 1851, ίδρυσε τη Β' Αυτοκρατορία το 1852, κυβερνώντας ως Αυτοκράτωρ Ναπολέων Γ' ως το 1870.

..... Γενετικά τεστ, με τα οποία θα μπορούν να διακρίνουν πιθανά προβλήματα υγείας των υποψηφίων προς πρόσληψη εργαζομένων, θα έχουν στη διάθεσή τους οι εργοδότες στην Αυστραλία. Στην Ελλάδα, ο καθηγητής Στ. Αλαχιώτης επεσήμανε ότι πολύ σύντομα θα μπουn στην αγορά [εργασίας] τα "πιστοποιητικά γενετικής επαγρύπνησης". Η πρόδος της [καπιταλιστικής] τεχνολογίας επιτρέπει σε ειδικές ερευνητικές ομάδες να διαπιστώνουν, με ειδικές αναλύσεις, αν ένας εργαζόμενος ενδέχεται να προσβληθεί από κάποια ασθένεια. Έτσι, ο εργοδότης [τα αφεντικά], με τους φακέλους των υπό πρόσληψη εργαζομένων στα χέρια τους, θα απορρίπτουν την πρόσληψη κάποιου/κάποιας που θα ενδέχεται να αρρωστήσει νωρίς ή που θα είναι φιλάσθενος [και δε θα αντέχει την επίπονη μισθωτή εργασία]. [Φυσικά, τα αφεντικά θα γλιτώνουν έτσι και τα "ασφαλιστικά έξοδα" που θα κατέβαλλαν σ' αυτούς αν τους προσλάμβαναν.]

••••• Τί είναι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, κατά το Εκδόμοιστ; "Μεγαλοκαρχα-
ρίες, με μάνατζερ που διαχειρίζονται προϋπολογισμούς εκατομμυρίων δολαρίων. Η OXFAM
χρηματοδοτείται κατά 25% από τη βρετανική κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι
Γιατροί Χωρίς Σύνορα κατά 46% από κυβερνητικές πηγές. Πολλές τέτοιες οργανώσεις έ-
χουν γίνει μεταπράτες των κυβερνήσεων, που προτιμούν να μοιράζουν μέσω αυτών την ε-
ξωτερική βοήθεια γιατί έτσι τους κοστίζει φθηνότερα. Αυτές οι οργανώσεις είναι ερ-
γαλεία εξωτερικής πολιτικής, πολύτιμες πηγές πληροφοριών από τις εστίες των συγκρού-
σεων. Οι περισσότερες εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τις δωρεές μεγάλων επιχει-
ρήσεων. Δεν είναι παρά προπαγανδιστές των δυτικών αξιών, σαν τους χριστιανούς ιερα-
πόστολους του 19ου αιώνα. Μερικές πληρώνονται για να προωθούν προγράμματα στείρωσης
στις φτωχές χώρες, επειδή οι δυτικοί χρηματοδότες τους πιστεύουν ότι πρέπει να μειω-
θεί ο πληθυσμός τους." [Μέσω των Μ.Κ.Ο. τα χρήματα των δυτικών κυβερνήσεων πηγαίνουν
εκεί ακριβώς που αυτές θέλουν, κι όχι στα χέρια κάποιας κυβέρνησης "φτωχής χώρας",
που ενδέχεται να τα χρησιμοποιήσει για να ελαττώσει την οποιαδήποτε πίεση που της
ασκείται από την εργατική τάξη.]

.....Οι αεροπορικές εταιρίες γνώριζαν από πολλά χρόνια πριν το "σύνδρομο της οικονομικής θέσης"—τον κίνδυνο θρόμβωσης του αίματος από το στριμωξίδι στο κάθισμα, αλλά σιωπούσαν σκοπίμως, φοβούμενες ότι θα προκληθεί πανικός σ' όσους ταξιδεύουν με αεροπλάνο, και ότι θα μειωθούν έτσι τα κέρδη τους.

..... Νέοι ρύποι, ιδιαίτερα επικίνδυνοι, έχουν προστεθεί στους ήδη υπάρχοντες στο νέφος της Αθήνας, εξ αιτίας της διευρυμένης χρήσης της αμόλυβδης βενζίνης, το βενζόλιο της οποίας είναι καρκινογόνο, εξαιρετικά επικίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Τόσο επικίνδυνο, ώστε δεν έχουν καθοριστεί κατώτερα όρια, κάτω από τα οποία ο ανθρώπινος οργανισμός είναι ασφαλής.

••••• Οι περισσότεροι θεωρούν ότι η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας είναι "καθαρή" και δεν έχει σχέση με τις παραδοσιακές βιομηχανικές τοιμινιέρες. Η αλήθεια είναι ότι η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας παράγει μεγάλες ποσότητες επικίνδυνων αποβλήτων. Η παραγωγή μικροεπεξεργαστών απαιτεί πλήθος χημικών ουσιών (στις οποίες συγκαταλέγονται και πολλές γνωστές τοξίνες) και τεράστιες ποσότητες νερού, που μολύνουν το έδαφος, τους υδροφόρους ορίζοντες και τον αέρα. Τον Οκτώβριο του 1998, η WALL STREET JOURNAL δημοσίευσε ένα άρθρο, σύμφωνα με το οποίο οι επιπτώσεις στους εργαζόμενους, σε ένα εργοστάσιο στη Σκωτία, ήταν εξαιρετικά βλαβερές για τους ίδιους και το περιβάλλον. Σε σχετικές συνεντεύξεις, προϊστάμενοι και υφιστάμενοι εργαζόμενοι αναφέρουν ανατριχιαστικές σκηνές από τη διαδικασία παραγωγής. Οι εργαζόμενοι αιμορραγούν, κάνουν εμετό και προσβάλλονται από καρκίνο λόγω των χημικών διαρροών. Πολλές μηνύσεις εργαζομένων εκκρεμούν ενάντια σε μεγάλες εταιρίες παραγωγής μικροεπεξεργαστών, στις οποίες αναφέρονται προσβολές από πολλαπλούς τύπους καρκίνου και ποικίλες ανωμαλίες

στις γεννήσεις. Πολλά από τα χημικά είναι τόσο νέα, που δεν έχουν μελετηθεί οι επιπτώσεις τους στους εργαζόμενους. [Και τα παλαιά που μελετήθηκαν, δεν άλλαξαν σε τίποτε τη "φύση" της καπιταλιστικής σχέσης και παραγωγής: το κεφάλαιο ακμάζει και οι ανθρώπινες ζωές φθίνουν στους χώρους εργασίας, κι όχι μόνον εκεί.]

Τον χαρακτήρισαν "νόμο για εργατικό σκλαβοπάζαρο" και πάνω από 100.000 εργάτες διαδήλωσαν σε πολλές ρωσικές πόλεις, ζητώντας την κατάργησή του. Είναι ο νέος εργατικός κώδικας, που προτείνεται από την κυβέρνηση και που, μεταξύ άλλων, προβλέπει εργάσιμη ημέρα 12 ωρών, δυνατότητα πληρωμής μισθών σε....είδος (!), νόμιμες μαύρες λίστες απεργών, παιδική εργασία και ελαχιστοποίηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Τα επίσημα συνδικάτα, όμως, δεν ανησυχούν —οι διαδηλωτές ήταν όλοι ανεξάρτητοι εργάτες.

Ο χρόνος μοιάζει να έχει σταματήσει στο Ναντζί, μια μικρή πόλη 13.000 κατοίκων στην Κινεζική επαρχία Χενάν, που αποφάσισε το 1984 να επιστρέψει στον κολεκτιβισμό. Οι εργάτες φθάνουν στα εργοστάσια τραγουδώντας επαναστατικά τραγούδια: τα είδη πρώτης ανάγκης, η περίθαλψη κι η εκπαίδευση είναι δωρεάν· μεγάφωνα στην πόλη μεταδίδουν τις ειδήσεις της ημέρας και ενημερώνουν για τις ώρες δωρεάν διανομής τροφίμων· τα διαμερίσματα είναι πανομοιότυπα, με τα ίδια έπιπλα, τις ίδιες κουρτίνες, το ίδιο αγαλμάκι του Μάο πάνω στην τηλεόραση ή τη βιβλιοθήκη. Πριν από 20 χρόνια το Ναντζί είχε μόλις 3.000 κατοίκους, οι οποίοι ίδρυναν στα άγονα χωράφια τους. Τότε ήταν που ο επικεφαλής του κόμματος στην πόλη, ο Ουάνγκ Χονγκμπίν, αποφάσισε την επιστροφή στον κολεκτιβισμό. Σήμερα το Ναντζί έχει 26 εργοστάσια, η οικονομική παραγωγή του έχει πολλαπλασιαστεί κατά 2.000 φορές και ο Ουάνγκ καυχάται ότι παίρνει τον ίδιο μισθό με όλους τους συμπολίτες του: 9.500 δραχμές τον μήνα. Το νόμισμα έχει όμως και άλλη όψη: οι εργάτες στο Ναντζί μαθαίνουν να πειθαρχούν υπηρετώντας έναν μήνα στην τοπική πολιτοφυλακή· τα πλεονεκτήματα του συστήματος απολαμβάνουν μόνον οι 3.000 "αυτόχθονες", ενώ οι 10.000 "μέτοικοι" εργάτες στοιβάζονται σε κοιτώνες των οκτώ ατόμων και ελέγχονται αυστηρότατα· αν ένας πολίτης γίνει μάρτυρας μιας "κακής πράξης" και δεν την καταγγείλει, καταδικάζεται να καταγγείλει σε δέκα ημέρες παραπτώματα 30 γειτόνων του και ο μισθός του περικόπτεται κατά 20%! Το Ναντζί αποδεικνύει ότι ένας "κομμουνιστικός" παράδεισος μπορεί θαυμάσια να αποτελέσει τον "παράδεισο" κάθε καπιταλιστή [αφού και στην "ανατολή" η κοινωνική σχέση ήταν και είναι καπιταλιστική].

[Στις ανωτέρω ειδήσεις από τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο τα σχόλιά μας είναι μέσα σε αγκύλες· επίσης, τονίζουμε με έντονα μαύρα γράμματα μία δική μας και μία δική τους φράση, ενώ το επίθετο: κομμουνιστικός, στην τελευταία είδηση, το βάζουμε εμείς σε εισαγωγικά..]

Από τις Εποικοδομητικές Κατεδαφίσεις διατίθενται τα εξής φυλλάδια στην τιμή των 350 δρχ. το ένα (μαζί με τα γραμματόσημα). Στείλτε τα χρήματα με το γράμμα σας στη διεύθυνση: Τ.Θ. 76148 Τ.Κ. 17110 Ν. Σμύρνη Αθήνα.

1. Π.Κροπότκιν: Η ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΚΟΜΜΟΥΝΑ
2. Π.Κροπότκιν: Η ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΠΟΥ ΑΠΟΚΑΛΕΙΤΑΙ "ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ"
3. Μ.Μπακούνιν: ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
4. Ρ.Ναγκόρσκι: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΡΧΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ 1890-1915
5. Μπ. Τρέιβεν: ΜΑΣΤΟΡΑΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ
6. Μ.Μπακούνιν: ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ
7. Ουάκερ Σμιθ: ΣΑΜΠΟΤΑΖ (Μια μορφή ταξικής πάλης)
8. ΑΝΑΡΧΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΓΓΛΙΑΣ: Η Δική μας Άποψη
9. Κ. Μπερνέρι: ΕΡΓΑΤΟΛΑΤΡΕΙΑ
- 10.-11. Μ.Μπακούνιν: ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΝΑΝ ΓΑΛΛΟ (εκδόθηκε από τον Ελεύθερο Τύπο)
12. HENK CANNE-MEIJER: Η Καταγωγή του Κινήματος των Συμβουλίων στη Γερμανία
13. Πητ Ποστ: ΑΝΑΡΧΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ
14. Καρλ Κορς: Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΚΟΜΜΟΥΝΑ
15. Ρ. Φλόρες Μαχόν: ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΗΣ 23ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1911 (Ένα Αναρχοκομμουνιστικό Πρόγραμμα)
16. Χάρυ Κλήβερ: ΜΕΤΑΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ: Ο Κροπότκιν, Η Αυτοαξιοποίηση και Η Κρίση του Μαρξισμού

Επειδή μείναμε σιωπηλές για πάρα πολύ καιρό
επειδή μας είπαν ότι είμαστε πράες και γλυκιές, αλλά πάντοτε λάθος
επειδή περάσαμε τη ζωή μας ως υποδεέστερες
γνωρίζουμε πως λειτουργεί η καταπίεση
επειδή καταπιεστήκαμε

Όμως ήρθε τώρα η ώρα
η ώρα που περιμέναμε
είναι η ώρα για να ηχήσει το τύμπανο
είναι η ώρα για να κάνουμε εμείς τους Νόμους.....

Ακούστε λοιπόν τι θεσπίσαμε
Κάθε ιδιοκτησία είναι έγκλημα
έγκλημα απληστίας—Κάθε άντρας και γυναίκα
ας τα κατέχουν όλα από κοινού
κι η μεγαλύτερη μερίδα σ' εκείνους με τη μεγαλύτερη ανάγκη!

Επειδή τη ζωή μας κλέβατε απ' την αρχή της ιστορίας—
όχι άνθρωποι αλλά πόρνες, δούλες και σύζυγοι
Επειδή γνωρίζουμε ότι η απληστία σας γρήγορα γίνεται κλεψιά
τις τσέπες σας ανάποδα θα γυρίσουμε μέχρι
ν' αδειάσουν εντελώς

Όμως ήρθε τώρα η ώρα
η ώρα που περιμέναμε
είναι η ώρα για να ηχήσει το τύμπανο
είναι η ώρα για να κάνουμε εμείς τους Νόμους.....

Ακούστε λοιπόν τι διακηρύξαμε:
Κάθε ληστεία είν' άσκοπη κι ανόητη
Κάθε κατεργαριά και κλεψιά
μια αίσθηση δυσάρεστη αφήνει
Λοιπόν, όλο το ρευστό του έθνους πρέπει να μοιραστεί τώρα!

Ήρθε επιτέλους η ώρα
να γκρεμίσουμε τις πόρτες των φυλακών
να γευτούμε λίγη χαρά
να τακτοποιήσουμε παλιούς λογαριασμούς
Είναι η ώρα για να κάνουμε εμείς τους Νόμους